

Terve Kunta -verkoston lausunto sote- ja maakuntalakiesitykseen

Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden vahvistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen on uudistuksen keskeisiä tavoitteita ja siinä onnistuminen kriittinen tekijä tavoiteltujen kustannussäästöjen saavuttamiseksi. Onnistunut ehkäisevä työ sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen edellyttävät yhteistyötä kunnan ja maakunnan kaikkien toimintasektoreiden kesken.

Lakiluonnokseen kirjatut kuntakentän olemassa olevat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet, kuten hyvinvointikertomus sekä vastuutahojen nimeäminen, luovat hyvän, mutta eivät riittävää pohjaa toiminnalle. Tehtävän ja vastuunjako toimijoiden kesken sekä yhteistyön rakenteita tulee selkiyttää kuntalaisen ja asiakkaan näkökulmasta. Merkittävin yhteistyön haaste liittyy maakunnan ja kunnan yhdyspinoilla toteutettaviin matalan kynnyksen terveyttä ja hyvinvointia edistäviin palveluihin. Palvelut liittyvät mm. monialaiseen perhekeskustoimintaan ja vanhusten ja mielenterveysasiakkaiden hyvinvointia edistäviin palveluihin, joiden toteuttamisessa tulevaisuudessa ovat maakunta, kunnan eri toimialat, järjestöt ja yksityissektori.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tulee määritellä ja huomioida tulevassa lakipaketissa riittävän laajasti koskemaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Määrittelyn tulee heijastua seurantamittaristoon sekä kannustinjärjestelmiin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuuteen kuuluu myös rakenteellinen sosiaalityö kuten tiedon tuotanto asiakkaiden tarpeista sekä sosiaalityön hiljaisen tiedon ja asiantuntijuuden valjastaminen poliittisen päätöksenteon tueksi. Palveluketjut maakunnasta kunnan palveluihin pitää varmistaa tässä yhteydessä.

Maakuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjauksen tulee tapahtua yhteistyössä ja yhteen sovitettuna kuntien kanssa. Liikunnan, taiteen, kulttuurin, opetuksen ja elinikäisen oppimisen sekä fyysisen ympäristön merkitys terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kokonaisuudessa tulee ottaa huomioon. Muillakin maakunnallisilla palveluilla kuin sote-palveluilla täytyy jatkossa olla mahdollisuus joustaviin ennaltaehkäiseviin palveluihin. Nyt maakuntalaissa mainitaan vain sote:n monialaiset ennaltaehkäisevät palvelut.

Maakuntalakiin, 2 Luku Maakunnan tehtävät, tulisi lisätä yleinen monialaisten palveluiden järjestämisen velvoite, jotka pitävät sisällään yhdenvertaisten edistävien monialaisten palveluiden järjestämisen muillakin kuin sote-alalla. Perustelu: Kunnissa on paljon monialaista toimintaa, joka on muun kuin sosiaali- ja terveystoimen vastuulla, mutta johon sosiaali- ja terveystoimi tuottaa palveluita.

Ohjaus tulee kohdentaa vaikuttavasti myös muuhun palveluiden tuotantoon, ja laissa mainituissa palveluntuottajien laatukriteereissä, palvelustrategioissa ja palvelulupauksissa tulee huomioida laajasti eri tekijöiden merkitys hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Seurannalla ja rahoitusjärjestelmällä tulee luoda riittävät kannustimet varmistamaan, että maakunnille ja kunnille osoitettavaa rahoitusta käytetään tähän tehtävään lain tarkoittamalla tavalla.

Kannustinjärjestelmien seurantamittareita määriteltäessä tulee ottaa huomioon, että kansallinen tietopohja on puutteellinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta. Toinen haaste on alueellisen tietojohdamisen kehittäminen, joka vaatii asiakas- ja potilastietojärjestelmistä saatavan tiedon yhtenäistä määrittelyä. Nykyisellä tietopohjalla ei voida luoda tasapuolista ja riittävän kattavaa kannustinjärjestelmää tai rahoituksen jakoperusteita. Rahoitusjärjestelmän tulisi kannustaa kehittämään ja toteuttamaan jatkuvasti vaikuttavampaa toimintaa. Kannustinjärjestelmiin kuuluvien indikaattoreiden tulee olla riittävän monipuolisia kuvaamaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eri näkökulmia ja ikäryhmiä edustavasti.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen johtamisen tulee olla keskeisesti mukana uudistuksen rakenteiden jatkovalmistelussa. Valmistelussa tulee hyödyntää kuntakentällä olevaa osaamista ja jo olemassa olevia rakenteita ja vaikuttavia työkaluja.